

jeg skriver med prikker

Tidlig stimulering af blinde småbørns interesse for bogstaver, ord og betydning

Jette Hasselström, synskonsulent for småbørn i Københavns Kommune

REGION SJÆLLAND
BØNSCENTER REFSNÆS

-vi er til for dig

INDHOLD

Side 3

Indledning

Side 4

Kort introduktion til punktskrift

Side 6

Redskaber til at lære og skrive punktskrift

Side 8

Grundlæggende forudsætninger hos det blinde barn
– og hos de voksne omkring det blinde barn

Side 10

Ideer til punktfornøjelser

Side 11

Kort introduktion til 8-punkt – punktskrift med otte punkter
af Svend Thougard

Side 12

Litteratur

Side 12

Adresser

Indledning

Punktskriften har været det mest effektive skriftlige kommunikationsmiddel for blinde, siden det blev udviklet af franskmænd Louis Braille omkring 1820. Punktskriften er baseret på følbare punkter, som repræsenterer bogstaver, tal og andre symboler; i daglig tale omtales det både som braille og punktskrift. Denne skriftform er forudsætningen for, at blinde kan tilegne sig en komplet læse- og skrivekultur.

Retten til at lære at læse og skrive sættes der overhovedet ikke spørgsmålstegn ved i de seendes verden. Det er lidt i stil med at lære at cykle – det lærer blinde børn sig i øvrigt også som en helt naturlig ting – og ikke mange fravælger aktivt nogle af delene i vores samfund!!

Seende børn møder hele tiden og alle vegne skilte, bogstaver og ord – et begreb vi kalder "global læsning". Det medfører, at de hurtigt får erfaring med, hvor man kan købe is, legetøj eller andre stærkt motiverende sager. De spørger og får svar af en ældre, mere vidende person, der kan læse. Der finder således læring sted i barnets eget tempo med udgangspunkt i barnets særlige interesser.

Her er vi fremme ved betydningen og nødvendigheden af, at vi voksne gør os nogle overvejelser

over, hvordan vi får tilvejebragt tilnærmelsesvis samme vilkår for blinde småbørn i hjem og daginstitutioner. Hvordan introducerer og tilrettelægger vi et inspirerende punktskriftmiljø, der giver et blindt barn mulighed for at øge sin sproglige opmærksomhed, lege med bogstaver og lyde og selv producere punktskrift?

De seende børns forudsætninger for at lære tegn understøttes – som ovenfor nævnt – af den globale læsning. De blinde børns forudsætninger skal relateres til andre sanser og understøttes gennem erfaringer og oplevelser, der fører til øget omverdensbevidsthed.

Denne publikation skal handle om, hvilke grundlæggende færdigheder der skal være til stede hos et blindt barn, før vi kan introducere punktskriften, og hvordan vi naturligt skaber et punktskriftmiljø i hjem og daginstitution.

Det kræver, at de voksne begge steder tager ansvar for dette. Inklusion af et blindt barn i en almindelig, kommunal daginstitution omfattes nu af Bekendtgørelse om temaer og mål i pædagogiske læreplaner, givet af Socialministeriet d. 25. juni 2004 med ikrafttræden d. 1. august 2004.

Kort introduktion til punktskrift

1

Punktalfabetet fremkommer ved forskellige kombinationer af seks punkter samlet i et grundtegn, hvor hver prik kendetegnes af et tal fra 1 til 6, som igen svarer til de tre første fingre på hver hånd.

På venstre hånd talsættes pegefinger, langfinger og ringfinger således 1, 2, og 3, mens de tilsvarende på højre hånd benævnes 4, 5 og 6.

Den voksne bør være opmærksom på at barnet fra begyndelsen bruger den finger, der svarer til tasten med samme tal fx skrives et a altid med venstre hånds pegefinger, og et n altid ved hjælp af pegefinger og ringfinger på venstre hånd og pege- og langfinger på højre. Se side 5.

Grundtegnets seks punkter er positioneret i to lodrette rækker, som tælles fra oven og ned 1, 2, 3 i den første og fra oven og ned 4, 5, 6 i den anden. Hvis man drejer de to kolonner ud til hver sin side til vandret position, kommer punkterne til at ligge i denne rækkefølge: 3, 2, 1 – 4, 5, 6 og vil her svare til tastaturet på Perkinsmaskinen.

De første ti bogstaver i alfabetet dannes af forskellige kombinationer af punkterne 1, 2, 4 og 5. Til de næste ti føjes punkt 3, og i de sidste ni optræder punkt 6. Tal skrives ved hjælp af de første ti bogstaver med et særligt taltegn foran. Se side 5

Der er også kombinationer til brug for tegnsætning, men dem behøver man ikke bekymre sig om i punktskrift for førskolebørn, hvor det handler om at lege med bogstaver og lyd.

Det oprindelige punktskriftalfabet, som blev udviklet af Louis Braille, byggede som nævnt på seks punkter. Senere er man i flere og flere sammenhænge gået over til såkaldt 8-punkt, som består af to rækker

4

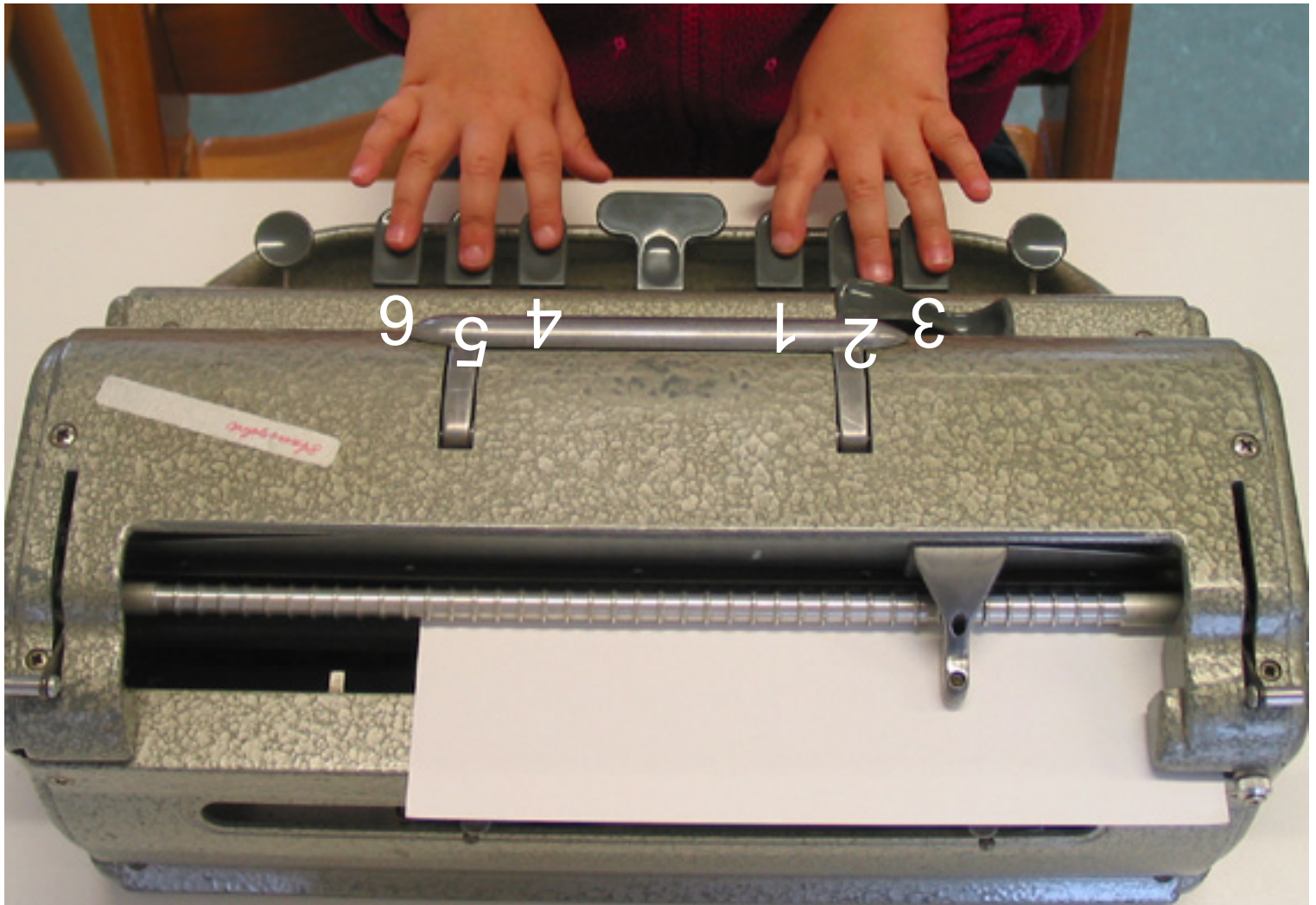
med fire punkter i hver. Se mere om 8-punkt i afsnit 6, side 11.

Det danske punktskriftnævn udgav i 1993 vejledningen Den danske punktskrift, hvor den voksne underviser kan dygtiggøre sig i takt med barnets udvikling og interesser og tillige finde svar på egne spørgsmål.

Et uundværligt hjælpemiddel, som bør forefindes i flere eksemplarer i både børnehave og hjem, er arket med alfabetet i 6-punkt, 8-punkt og "pren-punkt" (se beskrivelsen af prentavlen på side 6). Alfabetet ophænges strategiske steder, fx på køleskabet og over barnets foretrukne værested derhjemme. I skole og daginstitution bør det hænge over den indrettede punktskriftkrog, hvor barnet læser punktbøger, og andre steder i skole eller daginstitution, fx på badeværelset. Dette gøres for at give den voksne mulighed for at svare hurtigt og sikkert på barnets nysgerrige spørgsmål om, hvordan det nu lige er, at et "k" skrives. Det svar har vi på rede hånd over for et seende barn, og det samme bør gælde for det blindfødte. Da punktalfabetet i langt de fleste tilfælde er underviserens andet alfabet, kan tilegnelsen til at begynde med virke besværlig, og det kan være en stor hjælp for den seende hjælper at talsætte hvert enkelt bogstav i punktalfabetet.

Både Den danske punktskrift og punktalfabeter kan fås ved henvendelse til Synscenter Refsnæs.

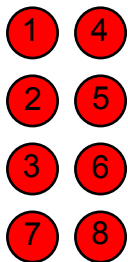
6

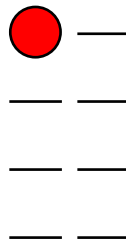
Kort introduktion til punktskrift

6-punkt

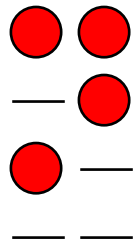
Grundtegn

a

n

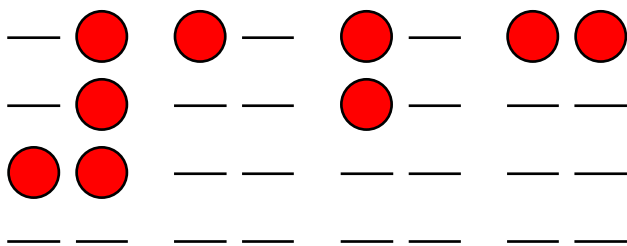

Taltegn

1(a)

2(b)

3(c)

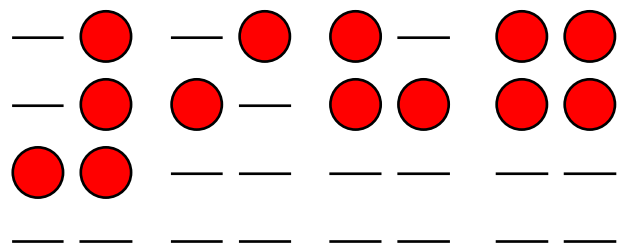

Taltegn

9(i)

8(h)

7(g)

Perkinsmaskinen

Perkinsmaskinen udlånes af Synscenter Refsnæs via synskonsulenten i ét eksemplar til brug i hjem og daginstitution. Den placeres som regel først i daginstitutionen, fordi der her er bevilget ekstra timer, der bl.a. kan bruges til at introducere det blinde barn til dets kommende læse- og skrivemedie, ligesom vi tilbyder de seende børn adgang til papir og blyant. Perkinsmaskinen introduceres nærmere nedenfor.

Prentavle, pren og slettepen

Redskaber til at lære at skrive punktskrift

Dymotape

Fra Synscenter Refsnæs kan daginstitutionen for et mindre beløb rekvirere en såkaldt Huseby-ramme – også kaldet en tapeholder – til Perkinsmaskinen, så det bliver muligt at fremstille Dymotapestrimler med punktskrift. Disse kan bruges til afmærkning fx på børnenes garderobepladser, dørkarme, legetøjskasser og skuffer. Alle de afmærkninger med punktskrift, der sættes op i daginstitutionen, skal barnet have været med til at fremstille.

Når Perkinsmaskinen udlånes til daginstitutionen er det en god ide samtidig at søge om en Dymotang med punkttegn til hjemmet. Dymotangen forudsætter ikke kendskab til punktskrift og kan anvendes til hurtig, nem afmærkning af fx barnets egne cd'er, legetøjskasser og tuberne med mayonnaise og remoulade, så barnet selv kan hente dem i køleskabet.

Prentavle

Prentavle med pren og „gulerod“ bruges af voksne blinde til noter og postkort og kan udlånes eller købes på Synscenter Refsnæs. Prenen er et skriveredskab, og „guleroden“ er en slettepen til at rette fejl. Det er en oplagt ide for fx bedsteforældre at have disse ting, der gør det muligt at kommunikere skriftligt med deres barnebarn. Punktskriften prikkes spejlvendt fra højre mod venstre på prentavlen, så den bliver læsbar, når papiret vendes om.

Blommebrædt

Blommebræt

Der findes også et såkaldt blommebræt, en træplade med otte kugler, der svarer til grundtegnet i 8-punkt. Hvis man fjerner to af kuglerne, har man grundtegnet for 6-punkt, som er det system, vi beskæftiger os med, når det handler om punktlæsere på begynderstadiet, der skriver på Perkinsmaskinen. For nogle børn skaber det forståelse og sammenhæng at blive præsenteret for hvert enkelt element i et bogstav et ad gangen, selv om størrelsen ikke er sammenlignelig, når de skal afkode det skrevne. En anden måde kan være at lave små kartonbrikker, hvor bogstaverne er skrevet med glaslim og altså også fremstår i en slags Magnaprint, så det er nemt at føle de enkelte prikkers placering i forhold til hinanden.

Samarbejdet mellem forældre og daginstitution/skole kan bestå i en udveksling af redskaber og produkter af forskellig art samt information om de landvindinger, barnet gør begge steder. Jo flere voksne, søskende og kammerater, der viser interesse og lærelyst sammen med barnet, jo hurtigere vil barnet opleve fornøjelsen ved at være nysgerrig over for denne nye færdighed.

Nærmere introduktion til Perkinsmaskinen

Punktskriftmaskinen ”Perkins Brailer” er det redskab, man bruger til at skrive punktskrift på papir med. I daglig tale kaldes den Perkinsmaskinen. Denne maskine udlånes i et eksemplar til brug i henholdsvis hjem og daginstitution, når barnet nærmer sig fire år, hvor det erfaringsmæssigt begynder at interessere sig for bogstaver.

Perkinsmaskinen er mekanisk og kan producere 6-punkt. Den er belagt med slidstærk emalje, men tåler ikke slag og voldsom behandling. Papirvalsen består af gummi og vil derfor blive påvirket af direkte varme fra stærkt sollys eller en radiator, så det bør den beskyttes imod. Når den ikke er i brug, bør den dækkes med plastikovertrækket, idet den også er følsom over for støv.

Hvis den går i stykker, skal den sendes til reparation på Synscenter Refsnæs. Det er for det meste muligt at låne en anden imens.

Perkinsmaskinens enkelte dele, deres betegnelser, formål og betjening

Tastaturet består af ni tangenter der taget fra venstre er tangent for linjeskift, punkt 3, punkt 2, punkt 1, mellemrumstast, punkt 4, punkt 5, punkt 6 og returtast.

Oven over tasterne sidder returknappen for skrivehovedet. Ved hjælp af tre fingre trykkes det ned og kan da føres mod højre. Mod venstre behøver man ikke at trykke knappen ned – her kan den umiddelbart flyttes med én finger. Returknappen er forbundet med skrivehovedet og stiftpladen, der løber i åbningen på maskinens overside.

Ud for hver ende af åbningen på maskinens overside sidder et papirudløserhåndtag. Føres de tilbage imod den skrivende, løftes valsen, og papiret kan frit føres ind eller ud. I den modsatte position – bort fra den skrivende – sænkes valsen, papiret låses og kan indføres.

På hver side af maskinen sidder en valseknop, som bruges, når man skal sætte papir i. Disse valseknoppe har én arbejdsgang, således at de skal være drejet i bund væk fra den skrivende, når papiret sættes ind. Derefter drejes de imod den

skrivende, indtil arket automatisk stopper, når dets øverste kant er nået omtrent ind til skrivehovedet. Herefter trykkes én gang på linjeskiftertasten, og arket er indstillet til korrekt linjeafstand.

På bagsiden af maskinen sidder tre marginstoppere. Øverst til venstre sidder en skrue, der kan gøre margin i venstre side af papiret en til to centimeter bred. I rillen på maskinens bagside sidder en højre og en venstre marginstopper, der kan forskydes vandret imod hinanden til den ønskede marginindstilling i begge sider af papiret.

Betjening af tasterne: De taster, der tilsammen danner det ønskede bogstav, skal trykkes ned samtidig. Efter anslaget skal tasterne tilbage til udgangspositionen, før næste anslag påbegyndes. Mellemrumstasten bevæger sig i takt med de seks punktstaster. Når klokken lyder, er der syv anslag tilbage på linjen. Der skiftes linje ved tryk på linjeskifteren. Skrivehovedet føres tilbage ved hjælp af håndtaget over tastaturet – og man kan skrive næste linje.

Når linjeskifteren gør modstand og ikke kan aktiveres, er arket skrevet ud. Papirudløserhåndtagene løftes,

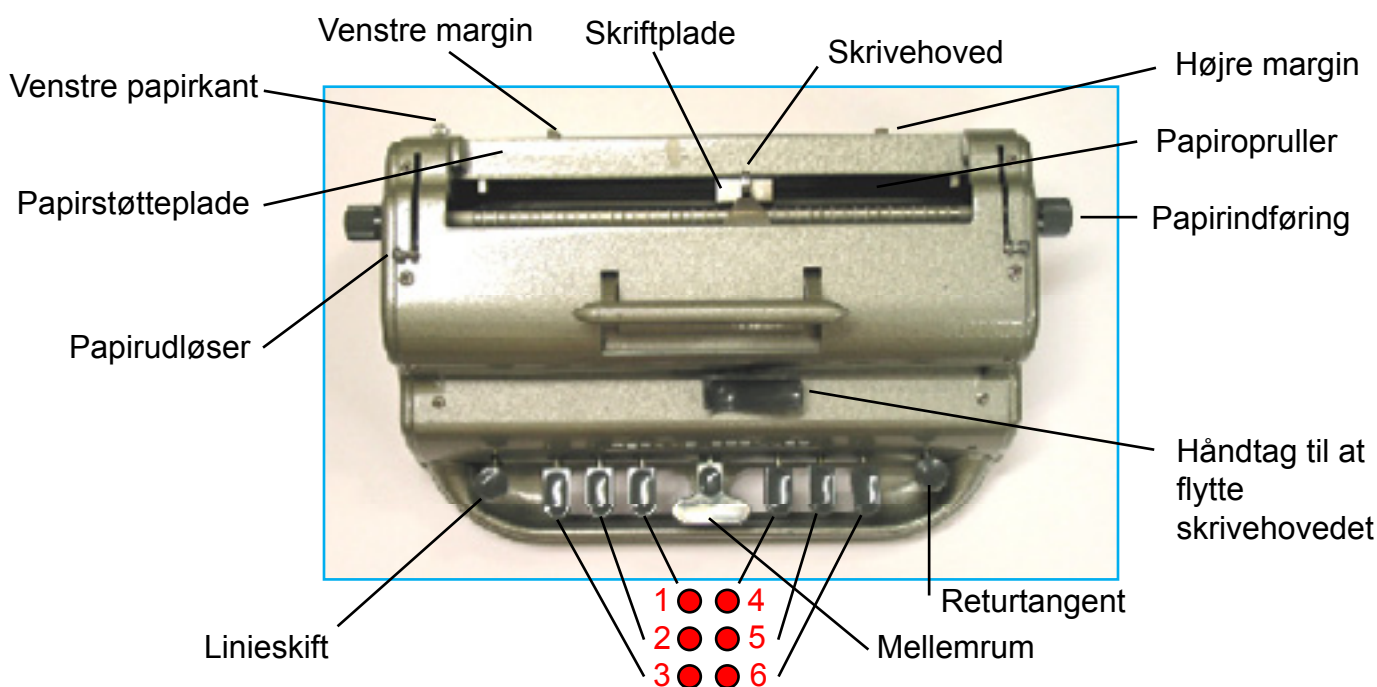
og papiret kan tages ud, hvorefter et nyt ark kan indføres.

Når maskinen ikke er i brug, er det hensigtsmæssigt, at valseknoppe er skruet så langt bagud som muligt, så der er forberedt til at indsætte papir, at papirudløserhåndtagene er lagt helt tilbage, og at maskinens håndtag står i højre side. Dette formindsker spændingen i maskinens fjedre og forhindrer den rillede indføringsvalse i at øve et konstant, beskadigende tryk på gummivalserne.

Rettelse af slåfejl

Hvis papiret er korrekt indført, og man har brugt linjeskifteren, vil det være muligt at genindføre papiret for at rette eventuelle slåfejl. Det er dog bedst at læse hver linje eller hvert bogstav eller ord efterhånden og rette med det samme. Det ønskede bogstav skrives oven i det forkerte, og de overflødige punkter fjernes efterfølgende ved hjælp af en gulerodsformet pren – også kaldet en slettepren. Det kan også gøres, efter at arket er taget ud af maskinen på et hårdt, glat underlag.

Skematisk oversigt over Perkinsmaskinen

Voksne og barn i samspil

Fra den første dag har rådgivning og vejledning det sigte at opkvalificere forældrene i samspil med deres blindfødte barn. De skal have hjælp til at tyde barnets anderledes kropssprog og signaler og til selv at byde ind via de intakte sanser, så tilknytningsfasen kan forløbe så optimalt som muligt.

Barnet skal mødes på sit aktuelle bevidsthedsniveau og stemningsleje – den voksne skal danne de trygge rammer for samvær og møde barnet i et felt, hvor begge parter bidrager til kommunikationen. Når der er etableret sunde interpersonelle relationer, skal de voksne lære at tage det blinde barns perspektiv for at kunne støtte barnets egne bestræbelser på at tilegne sig omverdensbevidsthed. Det sker via ren fysisk tilgang til omgivelserne gennem brug af de intakte sanser.

Det, som barnet erfarer gennem føle-, bevæge-, høre-, smags- og lugtesans, bringer indsigt og viden. Dette danner senere grundlag for kategorisering og systematisering gennem sproget, efterhånden som det udvikles. Det er en besværlig vej at gå – seende børn får mængder af informationer foræret gennem synet, gentagelserne er mangfoldige og kan opsøges igen og igen uden restriktioner og uden, at barnet er afhængigt af informationsformidling fra den voksne.

Det vil sige, at den vidtgående specialundervisning (den undervisning, der gives ifølge § 20.2 i folkeskoleloven) begynder fra dag ét og omfatter opkvalificering af såvel forældre, bedsteforældre og anden familie som pædagoger i barnets daginstitution. Den vigtigste specialpædagogiske ressource er tid, som tildeles daginstitutionen efter individuel beskrivelse, ansøgning og vurdering hvert halve år igennem hele opvæksten.

Hele tiden skal der være fokus på det blindfødte barns perspektiv, nærvær i kontakten, den sproglige formidling, tempoet, niveausvarende krav og interesseområder – kun når man er motiveret, kan man lære sig noget!

Grundlæggende forudsætninger hos det blinde barn - og hos de voksne omkring det blinde barn

Følesansen (den taktile sans)

I forhold til indlæring af punktskrift er brugen af følesansen – også kaldet den taktile sans – meget vigtig. Udvikling af skelneevnen i fingerspidserne bør helt bevidst indgå som en naturlig del af stimulationen af det blinde barn. I praksis betyder det, at barnet får lov til at udforske sin omverden ved hjælp af hænder og fingre, og at den voksne også byder ind med egne hænder i et taktilt samarbejde.

Den taktile sans er en overfladesans, der modtager stimuli gennem huden, som er vores største sanseorgan. Fingerspidser, mund, tunge og læber er de mest følsomme i forhold til berøring. Følesansens samspil med bevægesansen – den kinæstetiske sans – kaldes den taktil-kinæstetiske sans (Britta Holle: (1972): Normale og retarderede børns motoriske udvikling). Denne sans danner grundlag for haptisk perception, dvs. hjernens opfattelse og bearbejdning (fortolkning og forståelse) af taktil information gennem den kinæstetiske sans¹. Gennem træning og mangfoldige oplevelser bliver skelneevnen i fingerspidserne skærpet og forfinet, og huden bliver mere følsom over for temperatur- og lydsvingninger.

Vejen til at blive en god punktlæser går over mange og gentagne oplevelser og erfaringer med materialers forskellige egenskaber såsom overfladekvalitet, temperatur, vægt og størrelse. Afkodning og identifikation af de fysiske omgivelser og allehånde genstande ned til mindste detalje er en forudsætning for, at man – når tiden er inde – kan fatte interesse for de små prikker i punktalfabetet og deres betydning.

Fingerstyrke og finmotorik

Alderssvarende finmotorik og fingerstyrke er færdigheder, som man må give aktiv opmærksomhed hos blindfødte småbørn. Det ses ikke sjældent, at de mangler kræfter i hænder og fingre, fordi udviklingen af taktil skelneevne forudsætter lette, forsigtige berøringer, så alle detaljer opfattes – derved forsømmes styrketræningen, som skulle resultere i et fast håndtryk, et kraftfuldt greb og gode fingerkræfter.

Lær fingre, krop og omverden at kende

Kropsbevidsthed og -kendskab er ligeledes nødvendige forudsætninger for at kunne forstå en verbal anvisning om den korrekte fingersætning på Perkinsmaskinen. Barnet bør være vidende om begreberne højre/venstre, korrekt benævnelse af hver enkelt finger samt talangivelse i forbindelse med punkttegnene og skal – på opfordring – kunne lægge egne fingre korrekt oven på den voksnes på maskinens tastatur.

Det er således nødvendigt gennem en periode at øve disse ting med det blinde barn. At tale om hånddryg og håndflade, tælle fingre på begge hænder og tale om, hvad fingrene hedder. Lege fingerlege og skiftes til at lægge egne hænder over den andens og "skrive" punkt bogstaver på bordet eller i luften med samme fingersætning, som anvendes på Perkinsmaskinen. Man kan tegne barnets hænder med en sort tusch på hvidt papir og få synskon-sulenten til at sende tegningen til Synscenter Refsnæs, hvor den kan overføres til „svulmepapir“ og blive følbart. Tegningen kan efter aftale returneres med talangivelse i punktskrift ud for hver finger. Her får det blinde barn en oplevelse af, at noget tredimensionelt bliver til noget todimensionelt.

Vær beredt!

De voksne omkring det blinde barn må være forudseende!

Seende børns tegninger ændrer pludselig karakter og får et andet udtryk, nemlig når de begynder at tegne skrift-tegn. Det udvikler sig som regel til en epidemi blandt de store børn, der snart skal i skole, og på det tidspunkt skal Perkinsmaskinen være på plads i daginstitutionen. Hvis den ikke er det, så GLEM DET! – for så er toget kørt for denne gang. Inden Perkinsmaskinen bliver bestilt og fremsendt, er epidemien drevet over, og andre lege har vundet indpas, så de voksne skal sørge for, at timingen er i orden.

Brug af Perkinsmaskinen i daginstitutionen

Det er nødvendigt med en meget bevidst politik omkring brugen af Perkinsmaskinen i daginstitutionen, både af pædagogiske årsager og for at sikre, at maskinen ikke beskadiges. Der må være mindst to voksne på stuen der påtager sig ansvaret for brugen af den. Den bør have sin faste plads uden for børnenes rækkevidde, så man skal bede om lov til at bruge den. Det skal helst foregå i et roligt hjørne af stuen og med deltagelse af maksimalt to børn ad gangen. Alle børn på stuen skal have adgang til at skaffe sig erfaringer med punktskrift, så alle bør have lov til at bruge Perkinsmaskinen. Der skal produceres punktskrift, og den voksne er ansvarlig for at hjælpe med fingersætning og bogstaver i nødvendigt omfang. Alt, hvad der skrives på Perkinsmaskinen, bør dateres og "over-sættes" med blyant ovenover, så alle umiddelbart er i stand til at læse det skrevne. Dette er ikke mindst vigtigt for det blinde barn, der skal have nogle oplevelser af, hvad et læse- og skrivemedie kan bruges til. Frembringelserne gemmes i barnets mappe, så det bliver muligt at følge udviklingen over tid.

Man kan bruge flere former for papir i Perkinsmaskinen, men skriften bliver tydeligst og mest holdbar på punkt-papir, som kan købes på Synscenter Refsnæs. Det er min erfaring, at en enkelt pakke med 500 ark rigeligt rækker til tiden inden skolestart. Herudover findes der forskellige typer af plast med selvklæbende bagside, som kan bruges til mærkning af forskellig art – også disse fås ved henvendelse til Synscenter Refsnæs.

Ideer til punktforøjelser

Det giver os visse fordele at introducere punktskriften allerede i børnehavealderen. Her er intet pensum – vi er i legens land, og al magt går til fantasien – og det vigtigste er, at vi klart fornemmer barnets interesse og motivation for selv at producere punktskrift, „lydere“ (at lege og eksperimentere med de mindste lydenheder i stavelserne) og lege med ord og bogstaver.

Skriv barnets navn

Jeg anbefaler, at Perkinsmaskinen sættes ud i daginstitutionen, når barnet er omkring 4 år, og at den voksne går i gang med selv at lære den at kende og lader barnet deltage i det omfang, det selv giver udtryk for at have lyst til at være med. Ofte stifter det blinde barn bekendtskab med Perkinsmaskinen første gang, ved at den voksne foreslår, at de sammen skriver barnets navn på det stykke papir, som barnet har tegnet eller klistret på og ønsker at give til sin mor eller far. Det er en god ide at tage udgangspunkt i barnets eget navn, fordi det er vedkommende og personligt, og de to begreber er – efter min mening – centrale, når det gælder motivation til at tilegne sig viden om læse- og skrivemediet.

Vendespil

Man kan fremstille et vendespil med brikker med de bogstaver, som barnet har kendskab til, og blot bruge det til snak og sammenligning, indtil barnet er sikker i afkodningen.

Bogstavjagt

Sammen med barnet skriver man fx en hel side fuld af grundtegn med enkelte bogstaver indimellem. Så kan barnet få en opgave med at følge linjer og tælle, hvor mange anderledes tegn han eller hun støder på.

Rim og remser

Hvis barnet er glad for rim og remser, kan man fremstille en bog med yndlingsrimene og udstyre den med både taktile illustrationer og punktskrift, fx titel og sidetal. Det giver barnet mulighed for selv at finde frem til det ønskede rim.

Billedbøger

Find egnede billedbøger fx med taktile illustrationer og ganske kort tekst, og tilrettelæg dem

sammen med barnet. Der kan sættes sidetal på, illustrationerne kan beskrives med taktile begreber – gerne barnets egne – og et enkelt ord kan antyde, hvad der er eller sker på siden. Foruden Dymo-strimler kan man på Synscenter Refsnæs bestille forskellige former for gennemsigtigt selvklæbende materiale, som er meget holdbart over for dagligt fingerslid og såmænd også tåler adskillige ture i opvaskemaskinen.

Kalender

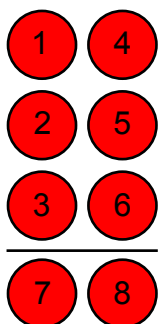
En kalender med dato, ugedag, måned, år og årstid, hvor teksten står på lapper med både punktskrift og sortschrift, så alle kan lære sig ordbillederne. Lapperne forsynes med velcrobånd på bagsiden, så de kan skiftes.

Ur

Et ur med tallene i punktskrift kan fremstilles i plast med selvklæbende bagside på Perkinsmaskinen. Plasten klæbes på et stykke stift karton, hvoraf der også fremstilles en stor og en lille viser, der sættes fast ved hjælp af en "soldat" som den, der bruges til at lukke postkvarter med.

Margareta Agélii

fra Sverige har lavet et punktmateriale for begyndere, som for mig at se vil være yderst anvendeligt i børnehaveklassen, når de seende børn tegner, fordi det blinde barn kan sidde med det selv. Det hedder "Lyt og skriv" og "Læs og skriv" og består af to små bøger og et bånd. Det forsøges oversat til dansk.

-punkt

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s

af Svend Thougaard, Synscenter Refsnæs

Synscenter Refsnæs tog i begyndelsen af 1990'erne initiativ til at udvikle et 8-punktsystem. De otte punkter fremkommer ved at sætte to nye punkter under henholdsvis punkt 3 og punkt 6 i 6-punktfiguren

Ved hjælp af de otte punkter er man i stand til at repræsentere 256 forskellige tegn (255 egentlige tegn og mellemrum), og man har således et tegnsæt, som i omfang svarer til de tegnsæt, man anvender i den seende verden i Vesten.

Dermed er man i stand til at løse to væsentlige problemer fra 6-punktsystemerne:

1. Den manglende konsistens mellem almindelig tekst og forkortet punktskrift.
2. Den omfattende anvendelse af styretegn, som benyttes til at signalere forskellige betydninger af de samme tegn.

Ved at udnytte 8-punktsystemet er det altså muligt at skrive oversættelsessystemer, som kan oversætte direkte mellem almindelig tekst og forkortet punktskrift uden informationstab, og samtidig undgår man at anvende særlige styretegn hver gang man skal angive eksempelvis tal, store bogstaver eller fremmede bogstaver.

Nedenstående tabel illustrerer anvendelsen af 8-punkt:

Punkt	Tegn	Betydning
a	a	a eller at
A	A	A eller At
1	1	1
DSB	DSB	DSB

Eksempler på 8-punkt

Modstandere af det nye 8-punktsystem fremførte (og fremfører) på den anden side to primære argumenter: For det første, at 8-punkt er svær at læse og dermed nedsætter læsehastigheden, og for det andet, at 8-punkt fylder (25 %) mere, når det udskrives på papir.

Synscenter Refsnæs (og andre) har gennemført undersøgelser, som viser, at 8-punkt ikke har indflydelse på læsehastigheden. Den refererede undersøgelse konkluderer således, at der ikke er grund til at antage, at læserne foretrækker det ene system over det andet, at der ikke er nævneværdig forskel mellem de to systemer på læsehastigheden blandt langsomme og hurtige læsere, og at læserne i øvrigt ikke bemærker hvilket system de anvender.

Den anden anke, at 8-punkt fylder mere, når det udskrives på papir, er naturligvis korrekt. På den anden side distribueres den altovervejende mængde punktskrift elektronisk og læses på et punktskriftdisplay, og i disse situationer har størrelsen ingen betydning.

Litteratur

Jette Hasselström

Hænder der ser, lytter og taler. Kan rekvireres fra Synscenter Refsnæs.

Interesserede læsere kan selv søge litteratur om punktskrift og andre emner vedrørende synshandicap i biblioteksdatabasen.

Dette hæfte bygger på den tidligere publikation „Kortfattet vejledning i behandling og brug af Perkins punktskriftmaskine“, som er udgivet af Synscenter Refsnæs.

Adresser

Synscenter Refsnæs

Rådgivning
Kystvejen 112 C
4400 Kalundborg
Tlf. 59 57 01 00
Fax 59 57 01 01
synscenterrefsnaes@regionsjaelland.dk
www.synref.dk

Socialstyrelsen

Edisonsvej 18
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00
Fax: 72 42 37 09
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.servicestyrelsen.dk/kontakt

Syndanmark

Hjemmeside med artikler, adresseoversigt over den landsdækkende rådgivning for børn samt link til andre relevante hjemmesider: www.syndanmark.dk